მაქსიმ გენარტი*

პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობა, ეთიკა და თანამშრომლობა: პერსონალურ მონაცემთა დაცვის საზედამხედველო ორგანოების როლი ხელოვნური ინტელექტის განვითარებაში**

უპირველეს ყოვლისა, მინდა მადლობა გადავუხადო საქართველოს პერსონალურ მონაცემთა დაცვის სამსახურს ამ მეტად საინტერესო სამი დღისთვის და ბათუმში თბილი დახვედრისთვის. ასევე, მადლობას ვუხდი მათ შესაძლებლობისთვის, წარვდგე ასეთ გამორჩეულ მომხსენებლებთან ერთად თემაზე: „პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობა, ეთიკა და თანამშრომლობა: პერსონალურ მონაცემთა დაცვის საზედამხედველო ორგანოების როლი ხელოვნური ინტელექტის განვითარებაში“.

მათთვის, ვისთანაც შეხვედრის პატივი არ მქონია, ჩემი სახელია მაქსიმ გენარტი, ბელგიის პერსონალურ მონაცემთა დაცვის საზედამხედველო ორგანოს იურიდიული მრჩეველი და მისი ხელოვნური ინტელექტის სამუშაო ჯგუფის წევრი. მე ამ როლში ჩართული ვარ ხელოვნური ინტელექტის მმართველობის ბელგიის ეროვნული ჩარჩოს ჩამოყალიბებაში და სწორედ ამ თემაზე მინდოდა დღეს თქვენთან საუბარი.

საკვანძო სიტყვები: *პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობა, ეთიკა, პერსონალურ მონაცემთა დაცვის საზედამხედველო ორგანოები, ხელოვნური ინტელექტი (AI), ახალი პროდუქტის ან მომსახურების შექმნის პროცესში მონაცემთა დაცვის სტანდარტების გათვალისწინება ("Privacy-by-Design“), ახალი პროდუქტის ან მომსახურების შექმნის პროცესში მონაცემთა დაცვის ეთიკის გათვალისწინება (“Ethics-by-design”).*

---

* ბელგიის მონაცემთა დაცვის საზედამხედველო ორგანოს იურიდიული მრჩეველი.

** ნაშრომი წარმოადგენს პერსონალურ მონაცემთა დაცვის სამსახურის მასპინძლობით ქ. ბათუმში გამართულ პერსონალურ მონაცემთა დაცვის საზედამხედველო ორგანოთა 33-ე ევროპულ კონფერენციაზე („საგაზაფხულო კონფერენციაზე“) წარდგენილი მოხსენების ტექსტს.

1. შესავალი

წინამდებარე სტატია იკვლევს, თუ როგორ შეუძლიათ პერსონალურ მონაცემთა დაცვის საზედამხედველო ორგანოებს ("DPA") განავითარონ ხელოვნური ინტელექტი პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობასა და, ზოგადად, ადამიანის უფლებების დაცვის პრინციპების გათვალისწინებით. ამ მიზნით, სტატია, პირველ რიგში, პრაქტიკული მაგალითის გამოყენებით, წარმოაჩენს იმ ტიპის ინტერდისციპლინურ აზროვნებას, რომელსაც ხელოვნური ინტელექტის განვითარება მოითხოვს. შემდეგ სტატია განმარტავს, თუ როგორ წარმოადგენს „ახალი პროდუქტის ან მომსახურების შექმნის პროცესში მონაცემთა დაცვის სტანდარტების გათვალისწინება" (privacy-by-design) — კონცეფცია ღირებულ ინსტრუმენტს ტექნოლოგიების პასუხისმგებლიანი განვითარებისთვის და რატომ უნდა განიხილებოდეს მისი გაფართოება „ახალი პროდუქტის ან მომსახურების შექმნის პროცესში მონაცემთა დაცვის ეთიკის გათვალისწინების" ("ethics-by-design") უფრო ფართო ცნებამდე. აქედან გამომდინარე, სტატიაში ხაზგასმულია, თუ რამდენად მნიშვნელოვანია პერსონალურ მონაცემთა დაცვის საზედამხედველო ორგანოების გამოცდილება პრინციპის, „ახალი პროდუქტის ან მომსახურების შექმნის პროცესში მონაცემთა დაცვის სტანდარტების გათვალისწინება", დანერგვის კუთხით, რათა ხელი შეეწყოს ისეთი ჩარჩოს განვითარებას, როგორიცაა „ახალი პროდუქტის ან მომსახურების შექმნის პროცესში მონაცემთა დაცვის ეთიკის გათვალისწინება". დაბოლოს, სტატიაში განხილულია, თუ როგორ შეუძლია ხელოვნური ინტელექტის აქტის გარკვეულ დებულებებს, ხელი შეუწყოს კერძო და საჯარო სექტორების თანამშრომლობას ხელოვნური ინტელექტის განვითარების პროცესში, რითაც ის მხარს უჭერს ერთობლივი, წინასაბაზრო ღირებულებების განსაზღვრის იდეას.

2. ინტერდისციპლინური აზროვნება და ხელოვნური ინტელექტის სექტორთაშორისი საკითხები

ხელოვნური ინტელექტის სისტემების მიღმა მდგარი ინტერდისციპლინური აზროვნებისა და მათ მიერ წამოჭრილი სექტორთაშორისი საკითხების საილუსტრაციოდ გადავწყვიტე, მოკლედ გესაუბროთ "Amazon"-ის 2018 წლის ხელოვნურ ინტელექტზე დაფუძნებული თანამშრომელთა შერჩევის ინსტრუმენტის შესახებ.

თანამშრომელთა შერჩევის ეს ექსპერიმენტული მეთოდი იყენებდა ხუთვარსკვლავიან შეფასების სისტემას იმის ალბათობის შესაფასებლად, თუ რამდენად შეძლებდნენ კანდიდატები "Amazon"-ში პროგრამული უზრუნველყოფისა და ტექნიკური მიმართულებით პოზიციების დაკავებას.

ის წლების განმავლობაში იწვრთნებოდა ვრცელი მონაცემთა ბაზების გამოყენებით, რომლებიც შეიცავდა სამუშაო განაცხადებს, რეზიუმეებს ("CV"),

სამოტივაციო წერილებს და ა. შ. ხელოვნურ ინტელექტზე დაფუძნებული ინსტრუმენტის მიზანი იყო "Amazon"-ის ტექნიკური და პროგრამული უზრუნველყოფის პოზიციებისთვის საუკეთესო კანდიდატების შერჩევა.

ამ მიზნის მისაღწევად ინსტრუმენტი მონაწილეებს შორის მსგავსებებს პოულობდა და საუკეთესოებს არჩევდა. საყოველთაოდ ცნობილი ფაქტია, რომ კაცები ჭარბად არიან წარმოდგენილი პროგრამული უზრუნველყოფისა და ტექნიკურ სამუშაოებზე და ხელოვნური ინტელექტის სისტემა სწორედ ამ ფაქტზე დაყრდნობით იწვრთნებოდა.

ამის გამო ინსტრუმენტმა დაიწყო მსჯელობის ამ პრეფერენციისკენ გადახრა და მალევე გამოავლინა სექსიზმის ნიშნები, რაც გამოიხატებოდა ქალების რეზიუმეებისთვის ქულების დაწევაში და უპირატესობის მამრობითი სქესის კანდიდატებისთვის მინიჭებაში. საბოლოოდ, და ნაწილობრივ ამ დისკრიმინაციული პრაქტიკის გამო, "Amazon"-მა ეს ინსტრუმენტი გაიწვია.

ამ მაგალითზე დაყრდნობით, უკვე ვხედავთ, თუ როგორ იმოქმედებს ხელოვნური ინტელექტი არაერთ სექტორზე და მოითხოვს სხვადასხვა დისციპლინის ჩართულობას. ამ შემთხვევაში უკვე ნათელია ის საკითხები, რომლებიც უკავშირდება შრომის სამართალს, პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობასა და პერსონალურ მონაცემთა დაცვას, დისკრიმინაციის სამართალს და ტექნიკური ექსპერტების ჩართულობის აუცილებლობას ინსტრუმენტის ადაპტირებისა და მსგავსი მიკერძოებების აღმოსაფხვრელად.

3. „ახალი პროდუქტის ან მომსახურების შექმნის პროცესში მონაცემთა დაცვის სტანდარტების გათვალისწინება" ("Privacy-by-Design"): ძირითადი უფლებების კოლექტიური პასუხისმგებლობა

აღნიშნული მაგალითი ასევე აჩვენებს, რომ ხელოვნური ინტელექტის სისტემები გავლენას მოახდენს ადამიანების ცხოვრებაზე უფრო ფართო საზოგადოებრივ ღირებულებებზე ზემოქმედებით, რომლებიც ტექნიკურმა ექსპერტებმა უნდა დანერგონ.

ეს არ არის პირველი შემთხვევა, როდესაც მსგავს საკითხებს ვაწყდებით. ჩვენ ანალოგიური ფაქტი ვიხილეთ რამდენიმე წლის წინ, პროგნოზირებადი ტექნოლოგიების განვითარების კვალდაკვალ. სნოუდენის მიერ ინფორმაციის გამჟღავნების შემდგომ საზოგადოებამ დაიწყო იმის გაცნობიერება, თუ როგორ გამოიყენებოდა მათი პერსონალური მონაცემები ონლაინ და როგორ ილახებოდა მათი ძირითადი უფლება ტექნოლოგიების დიზაინის მეშვეობით.

ამ საზოგადოებრივმა ცნობიერებამ განაპირობა იმის გააზრება, რომ პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობა და პერსონალურ მონაცემთა დაცვა ვეღარ დაეყრდნობოდა მხოლოდ ინდივიდების მიერ საკუთარ მონაცემებთან დაკავშირებით მიღებულ გადაწყვეტილებებს. ამან გამოიწვია ცნობიერების ცვლილება, რომლის მიხედვითაც პერსონალურ მონაცემთა დაცვა, მიუხედავად იმისა, რომ ინდივიდებს ეხება, იქცა კოლექტიურ

პასუხისმგებლობად, რომელიც საჭიროებდა ჰოლისტიკურ გააზრებას და ტექნიკური პროფილის სპეციალისტების მიერ დაპროექტების ფაზაშივე განხორციელებას. სწორედ აქედან წარმოიშვა „ახალი პროდუქტის ან მომსახურების შექმნის პროცესში მონაცემთა დაცვის სტანდარტების გათვალისწინების“ (“privacy-by-design”) კონცეფცია.

ეს გარდატეხა გადამწყვეტი იყო. ამით დაფიქსირდა მოსაზრება, რომ საერთო ღირებულებებთან, როგორებიცაა: პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობა და პერსონალურ მონაცემთა დაცვა, შესაბამისობის მიღწევა ან ხელშეწყობა პროდუქტის პროექტირების ეტაპზე უფრო ეფექტიანია, ვიდრე *ex post* — ფაქტის შემდგომ — აღსრულებისა და გამასწორებელი ზომების მეშვეობით.

ამგვარად, პრონციპის, „ახალი პროდუქტის ან მომსახურების შექმნის პროცესში მონაცემთა დაცვის სტანდარტების გათვალისწინება“, საფუძველი ერთდროულად პრაქტიკულიც არის და ფილოსოფიურიც. იგი ემყარება იმ მოსაზრებას, რომ საინფორმაციო სისტემების არქიტექტურა თავისთავად შეიძლება რეგულირების ერთ-ერთ ფორმად მოგვევლინოს.

4. „ახალი პროდუქტის ან მომსახურების შექმნის პროცესში მონაცემთა დაცვის ეთიკის გათვალისწინება“: უნივერსალური ღირებულებების საწყის ეტაპზე ინტეგრირება

დღესდღეობით აღნიშნული ლოგიკა კვლავ სრულად რელევანტურია. როგორც “Amazon”-ის თანამშრომელთა შერჩევის ინსტრუმენტის მაგალითმა გვიჩვენა, ხელოვნური ინტელექტის სისტემები ძირითადი ღირებულებებისთვის გამოწვევებს ქმნიან, რომლებიც სექტორთაშორის დონეზე უნდა გადაიჭრას.

თუმცა, „ახალი პროდუქტის ან მომსახურების შექმნის პროცესში მონაცემთა დაცვის სტანდარტების გათვალისწინება“, როგორც მისი სახელიც მიუთითებს, პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობის დაცვას ეხება — ერთ-ერთ ძირითად უფლებას მრავალ სხვას შორის. შესაბამისად, „ახალი პროდუქტის ან მომსახურების შექმნის პროცესში მონაცემთა დაცვის სტანდარტების გათვალისწინება“ თავისთავად უკვე საკმარისი არ არის. სწორედ აქ შემოდის „ახალი პროდუქტის ან მომსახურების შექმნის პროცესში მონაცემთა დაცვის ეთიკის გათვალისწინების“ (“ethics-by-design”) კონცეფცია. იგი გულისხმობს ხელოვნური ინტელექტის სისტემის დიზაინში ისეთი ღირებულებების ჩანერგვას, რომლებიც მას გადაწყვეტილების მიღების პროცესში უხელმძღვანელებს.

ამ გამოწვევების მასშტაბისა და პოტენციურად შელახული ძირითადი უფლებების რაოდენობის გათვალისწინებით, ლოგიკური ჩანს მცდელობა, რომ ხელოვნური ინტელექტის სისტემების მიერ მიღებულ გადაწყვეტილებებს მივანიჭოთ მნიშვნელობა ან თუნდაც მორალური ღირებულება.

მიუხედავად იმისა, რომ ეს თეორიულად მარტივია, ხელოვნური ინტელექტისთვის ტექნიკურად იმის მითითება, რომ მან წარმოადგინოს საუკეთესო კანდიდატი და ამავდროულად გაითვალისწინოს, რომ ეს პროცესი სქესის ნიშნით არ წარმართოს, რთული და კომპლექსური ამოცანაა, რომელიც სხვადასხვა სფეროს წარმომადგენლების ჩართულობას მოითხოვს.

პრაქტიკულად, ეს ცვლილება მოითხოვს რეაქტიული ტიპის რეგულირებიდან უფრო პროაქტიულზე გადასვლას, ისევე, როგორც „ახალი პროდუქტის ან მომსახურების შექმნის პროცესში მონაცემთა დაცვის სტანდარტების გათვალისწინება“ პრინციპი გვავალდებულებს ვიფიქროთ პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობაზე მონაცემთა დამუშავების საშუალებებისა და მეთოდების განსაზღვრისას, ასევე, იმ ღირებულებებზე, რომლებიც ხელოვნური ინტელექტის სისტემების გადაწყვეტილებებისთვის სახელმძღვანელო პრინციპი იქნება.

5. პერსონალურ მონაცემთა დაცვის საზედამხედველო ორგანოების (“DPA”) გამოცდილების მნიშვნელობა

როგორ შეიძლება დაეხმაროს „ახალი პროდუქტის ან მომსახურების შექმნის პროცესში მონაცემთა დაცვის ეთიკის გათვალისწინების“ კონცეფციის შემუშავებასა და დანერგვას ის გამოცდილება, რომელიც პერსონალურ მონაცემთა დაცვის საზედამხედველო ორგანოებს (“DPA”) „ახალი პროდუქტის ან მომსახურების შექმნის პროცესში მონაცემთა დაცვის სტანდარტების გათვალისწინების“ პრინციპის განხორციელებისას დაუგროვდათ?

როგორც პერსონალურ მონაცემთა დაცვის საზედამხედველო ორგანოებს, ჩვენ გვაქვს ინტერესთა დაბალანსების კომპლექსური პროცესების წარმართვის დიდი გამოცდილება. ჩვენ ვაფასებთ მონაცემთა დამუშავების ოპერაციების აუცილებლობასა და პროპორციულობას მრავალ კონტექსტში, რა დროსაც მონაცემთა დაცვის უფლება უპირისპირდება გამოხატვის თავისუფლებას, ინფორმაციის თავისუფლებას, საჯარო ინტერესს და სხვას.

ინტერესთა დაბალანსების პროცესი, რომელსაც ჩვენ ვახორციელებთ, ხშირად მოითხოვს ინტერდისციპლინურ ცოდნას. ჩვენ ვითხოვთ ტექნიკური ექსპერტების ჩართულობას, რათა სრულად გავიაზროთ კონკრეტული დამუშავების ოპერაციის შესაძლო შედეგები. შემდეგ ვიყენებთ საკუთარ იურიდიულ კომპეტენციას, რათა განვსაზღვროთ მოცემული დამუშავებისთვის მოქმედი ვალდებულებები. ამ თანამშრომლობის წყალობით ვადგენთ, ნამდვილად იყო თუ არა პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობა გათვალისწინებული დამუშავების ოპერაციის დაპროექტების ეტაპზე, თუ ის მოკვლევის ან საჩივრის შემდგომი, დაგვიანებული რეაგირების შედეგი იყო.

ეს უნარები გვაყენებს უნიკალურ მდგომარეობაში, რათა:

- განვსაზღვროთ ხელოვნური ინტელექტის სისტემებით გამოწვეული რისკები;

- ვიაზროვნოთ რაციონალურად და ეთიკურად არსებული უფლებების, ღირებულებებისა და ინტერესების დაბალანსებისას; და
- ვიპოვოთ ლეგიტიმური კომპრომისი ურთიერთსაწინააღმდეგო ღირებულებებს შორის.

შესაბამისად, ხელოვნური ინტელექტის სისტემების რეგულირებისა და „ახალი პროდუქტის ან მომსახურების შექმნის პროცესში მონაცემთა დაცვის ეთიკის გათვალისწინების“ პრინციპიდან „ახალი პროდუქტის ან მომსახურების შექმნის პროცესში მონაცემთა დაცვის სტანდარტების გათვალისწინების“ პრინციპზე პოტენციური გადასვლის პროცესშიჩვენ, პერსონალურ მონაცემთა დაცვის საზედამხედველო ორგანოებს, გვაქვს საჭირო გამოცდილება, რათა გავაერთიანოთ შესაბამისი ცოდნის მქონე ადამიანები კონკრეტული ტექნოლოგიური გარემოს სირთულეების გააზრების მიზნით და ვცადოთ ისეთი ღირებულების დანერგვა, რომელიც ხელოვნური ინტელექტის სისტემებს მთელი მათი სასიცოცხლო ციკლის განმავლობაში უხელმძღვანელებს.

მაშ, როგორ შეგვიძლია პრაქტიკულად დავიწყოთ ამგვარი ცვლილების ხელშეწყობა და როგორი შეიძლება იყოს ეს ცვლილება?

ამ კითხვის საპასუხოდ დეტალურად განვიხილავ ხუთ სიტუაციას, სადაც ეს ცვლილება შეიძლება გამოვლინდეს. სამი მათგანი ბაზარზე განთავსების შემდგომი მონიტორინგის პრაქტიკას ეხება, ხოლო დანარჩენი ორი — ბაზარზე შესვლამდე ხდება.

6. პოსტ-საბაზრო თანამშრომლობის მექანიზმიდან ....

პირველ რიგში, მიმაჩნია, რომ “FRIA”[1] წარმოადგენს მაღალი რისკის მქონე ხელოვნური ინტელექტის სისტემების პირველად, *ex-ante* (წინასწარ) შეფასებას და უაღრესად ღირებულია. იგი უბიძგებს დიზაინერებს, შეაფასონ ეთიკური კომპრომისები დაპროექტების ადრეულ ეტაპზე და არა როგორც დაგვიანებული რეაგირება. შესაბამისად, არსებობს შესაძლებლობა, რომ ხელოვნური ინტელექტის შემუშავების პროცესში „ახალი პროდუქტის ან მომსახურების შექმნის პროცესში მონაცემთა დაცვის ეთიკის გათვალისწინების“ მიდგომა დაინერგოს. პრობლემა, თუ შეიძლება ასე ითქვას, მონაცემთა დაცვაზე ზეგავლენის შეფასების (“DPIA”) მსგავსია და იმაში მდგომარეობს, რომ მას სრულად ახორციელებენ კერძო აქტორები, რომლებიც თავად ქმნიან შეფასების ობიექტტექნოლოგიას.

[1] ფუნდამენტურ უფლებებზე ზემოქმედების შეფასება (FRIA) აქ განხილულია ბაზარზე განთავსების შემდგომი მონიტორინგის კონტექსტში, რადგან ტექსტი დაწერილია სასამართლო დავების პერსპექტივიდან. ვაცნობიერებ, რომ ეს არის კერძო აქტორების მიერ განხორციელებული შიდა, წინასწარი შეფასება. თუმცა, როგორც პერსონალურ მონაცემთა დაცვის საზედამხედველო ორგანოები, ისინი პროცესში მხოლოდ საჩივრის შეტანის შემდეგ ერთვებიან.

მეორე, შეგვიძლია განვიხილოთ გაწეული სამუშაო ისეთი საერთაშორისო ორგანიზაციებისა, როგორებიცაა ევროკავშირი, ეკონომიკური თანამშრომლობისა და განვითარების ორგანიზაცია (“OECD”), იუნესკო (“UNESCO”) და ა. შ. ეს ინიციატივები თანამშრომლობის შესანიშნავი მაგალითია, რადგან ისინი, როგორც წესი, ითვალისწინებენ როგორც კერძო, ისე საჯარო სექტორის ჩართულობას, რათა ფუნდამენტური უფლებები გარდაიქმნას იმ ღირებულებებად, რომელთა გათვალისწინებაც ხელოვნური ინტელექტის სისტემებს შეიძლება მოეთხოვოთ. თუმცა ეს სტანდარტები არ არის იძულებით აღსრულებადი და მათი დანერგვა სრულად არის მინდობილი კერძო აქტორების დისკრეციაზე.

აქედან უკვე ნათელია, რომ კვლავ არსებობს უზარმაზარი უფსკრული კერძო აქტორებსა (ტექნიკური ექსპერტები და ტექნოლოგიების მწარმოებლები) და საჯარო უწყებებს (ძირითადი უფლებების აღსრულებისა და დანერგვის მიმართულებით მომუშავე ექსპერტები) შორის.

79-ე მუხლის მე-2 პუნქტი უკვე იწყებს ამ უფსკრულის ამოვსებას. ამ მუხლის თანახმად, ბაზარზე ზედამხედველობის ორგანოებმა (“MSA”), რომლებიც ძირითადი უფლების შელახვის რისკს გამოავლენენ, უნდა აცნობონ შესაბამის უწყებას. ამის შემდეგ მათ, აღნიშნული ხელოვნური ინტელექტის სისტემის ოპერატორთან ერთად, უნდა ითანამშრომლონ რისკის აღმოსაფხვრელად. ამ სცენარში არსებობს თანამშრომლობის ვალდებულება კერძო სექტორს, ბაზარზე ზედამხედველობის ორგანოებსა და პერსონალურ მონაცემთა დაცვის საზედამხედველო ორგანოებს შორის, რათა მოხდეს ხელოვნური ინტელექტის სისტემის დიზაინის ადაპტირება და უზრუნველყოფილ იქნას პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობისა და მონაცემთა დაცვის ფუნდამენტური უფლების პატივისცემა. თუმცა, შეიძლება ითქვას, რომ ამ შემთხვევაში ჩარევა დაგვიანებულია, რადგან რისკი უკვე იდენტიფიცირებულია და, პოტენციურად, რეალიზებულიც.

თუმცა, ხელოვნური ინტელექტის სისტემების მახასიათებლებისა და იმ რეალური გავლენის გათვალისწინებით, რაც მათ უკვე აქვთ, აუცილებელია, ხელი შეეწყოს თანამშრომლობის ისეთ მექანიზმს, რომელიც მოიცავს ეთიკურ კომპრომისებსა და ღირებულებების განსაზღვრის პროცესს, და რომელიც დაპროექტების ეტაპზევე განხორციელდება როგორც ხელოვნური ინტელექტის სისტემის შემქმნელის, ისე ფუნდამენტური უფლებების დამცველი უწყებების ჩართულობით.

იმის საჩვენებლად, რომ წინასაბაზრო, ღირებულებების განსაზღვრაზე დაფუძნებული თანამშრომლობის მექანიზმი პრაქტიკაში განხორციელებადია, მსურს, თქვენი ყურადღება ხელოვნური ინტელექტის აქტის ორ დებულებაზე გავამახვილო.

7. წინასაბაზრო ღირებულებების განსაზღვრაზე დაფუძნებული თანამშრომლობა

პირველი დებულება ეხება ხელოვნური ინტელექტის აქტის ("AIA") 57-ე მუხლით გათვალისწინებულ „რეგულაციურ სენდბოქსებს" ("regulatory sandboxes"). მუხლი განმარტავს, რომ წევრ სახელმწიფოებს სულ მცირე ერთი „რეგულაციური სენდბოქსი" უნდა ჰქონდეთ. ამ „სენდბოქსების" მიზანია შესაძლო რისკების იდენტიფიცირება, კერძოდ, ფუნდამენტურ უფლებებთან მიმართებით. მათი დამატებითი მიზანია ისეთი ინოვაციების ხელშეწყობა, რომლებიც იცავს და პატივს სცემს ფუნდამენტურ უფლებებს, მათ შორის, პერსონალურ მონაცემთა დაცვის უფლებას.

საინტერესოა ისიც, რომ ამავე მუხლის მე-4 პუნქტი ეროვნული მარეგულირებელი სავარჯიშო სივრცის მართვაზე პასუხისმგებელ ორგანოს შესაძლებლობას აძლევს, ითანამშრომლოს სხვა უწყებებთან ხელოვნური ინტელექტის სისტემის ტესტირების პროცესში. ამ დებულებიდან გამომდინარე, ჩვენ გვიჩნდება შესაძლებლობა, განვახორციელოთ მაღალი რისკის მქონე ხელოვნური ინტელექტის სისტემების ერთგვარი წინასაბაზრო მონიტორინგი. კერძოდ, ჩვენ, როგორც ფუნდამენტური უფლებების დამცველ საჯარო უწყებებს, შეიძლება გვთხოვონ მონაწილეობა მაღალი რისკის მქონე ხელოვნური ინტელექტის სისტემების ტესტირებაში. ეს გზას გაუხსნის თანამშრომლობას საჯარო და კერძო აქტორებს შორის, რომლებიც ჩართულნი იქნებიან ხელოვნური ინტელექტის სისტემის ტესტირებაში, რათა მოხდეს მისი ადაპტირება ან მოდიფიცირება ფუნდამენტური უფლებების დასაცავად, მის ბაზარზე განთავსებამდე.

„რეგულაციური სენდბოქსების" მსგავსს კონტროლირებად გარემოში, ტესტირების გარდა, ხელოვნური ინტელექტის აქტი ასევე იძლევა მაღალი რისკის მქონე სისტემების რეალურ პირობებში, „რეგულაციური სენდბოქსების" გარეთ ტესტირების შესაძლებლობას. რა თქმა უნდა, ეს უნდა განხორციელდეს რიგი მკაცრი პირობების დაცვით, რომელთა შორისაა ხელოვნური ინტელექტის სისტემის ოპერატორის მიერ ეროვნული კომპეტენტური ორგანოსთვის ტესტირების გეგმის წარდგენა და რეალურ პირობებში ჩატარებული ამ ტესტირების საბოლოო შედეგის იმავე ორგანოსთვის გადაცემა.

თუ კომპეტენტური ორგანო საჭიროდ მიიჩნევს, მას შეუძლია მონიტორინგი გაუწიოს ტესტირების პროცესს, ტესტირების მიმდინარეობისას ადგილზე ან დისტანციურად ჩაატაროს ინსპექტირება

შესაბამისად, ეროვნულ კომპეტენტურ ორგანოს აქვს შესაძლებლობა, შეისწავლოს ხელოვნური ინტელექტის სისტემა ან უშუალოდ ტესტირების პროცესში, ან ტესტირების დასრულების შემდეგ, ოპერატორის მიერ გადაცემული საბოლოო შედეგების საფუძველზე.

ახლა წარმოიდგინეთ, რომ აღნიშნული ორგანო პერსონალურ მონაცემთა დაცვის უფლების შელახვის რისკს აღმოაჩენს — ხომ არ აამოქმედებდა ეს 79-ე მუხლის მე-2 პუნქტით გათვალისწინებულ შეტყობინებისა და რისკის აღმოფხვრის მექანიზმს? შესაბამისად, ხომ არ გამოიწვევდა ეს სხვა ტიპის წინასაბაზრო თანამშრომლობის მექანიზმის ამოქმედებას ფუნდამენტური უფლებების დამცველი ორგანოების, ბაზარზე ზედამხედველობის ორგანოებისა და კერძო აქტორების მონაწილეობით?

შესაძლებლობები ნამდვილად არსებობს.

8. დასკვნა

დასასრულს, აღვნიშნავ – მიუხედავად იმისა, რომ ხელოვნურ ინტელექტთან დაკავშირებული გამოწვევები და რისკები მრავალრიცხოვანია, მსგავსი შეშფოთება გაჩნდა პროგნოზირებადი ტექნოლოგიების განვითარებასთან ერთად იმ პერიოდში, როდესაც პერსონალურ მონაცემთა დაცვა ძლიერდებოდა.

გამოცდილება, რომელიც ჩვენ, როგორც პერსონალურ მონაცემთა დაცვის საზედამხედველო ორგანოებმა, მივიღეთ რთულ ტექნოლოგიურ გარემოში ძირითადი ღირებულებების შესახებ რთული საკითხების გადაჭრისას, გადამწყვეტია იმისთვის, რომ დავიწყოთ ფიქრი ხელოვნური ინტელექტის განვითარებისა და ინოვაციებისთვის წინასაბაზრო „ახალი პროდუქტის ან მომსახურების შექმნის პროცესში მონაცემთა დაცვის ეთიკის გათვალისწინების“ მიდგომების შემუშავებაზე.